

УДК 725.4

Т. В. Руденко

*аспірант кафедри дизайну архітектурного середовища та містобудування
Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗРОБКИ НОВИХ ТИПІВ ВИРОБНИЧИХ БУДІВЕЛЬ ПІДПРИЄМСТВ З ПЕРЕРОБКИ МОЛОКА

Анотація : в цій статті розглядається стан та проблеми молокопереробної галузі харчової промисловості України та визначення потреби у формуванні нових типів промислових об'єктів з переробки молока.

Ключові слова: харчова промисловість, молокопереробна галузь, промислові підприємства, адаптація.

Постановка проблеми. Молокопереробна галузь в нашій державі є однією з головних ланок агропромислового комплексу. Її основне завдання полягає у забезпеченні населення високоякісними продуктами харчування. Світовий досвід свідчить, що молокопереробна сфера агропромислового комплексу є інвестиційно приваблива, оскільки на молочну продукцію завжди є стійкий попит, який не має характерних тенденцій щодо зниження.[5. стор.328]

Аналіз існуючих рішень. Розвиток даної галузі залежить від системного інноваційного розвитку в економічній, соціальній, політичній, технологічній та архітектурно-будівельній сферах. Якщо в на сьогоднішній день активно ведуться дослідження в області організації виробництва, розробки технологічного обладнання, дослідженні ринків збуту, то в області архітектурно-функціональної, об'ємно-просторової та архітектурно-художньої організації виробничих об'єктів молокопереробної галузі не ведуться. Про що свідчить низка публікацій з економіки (Чабан Г.В., Щербина С.В., Скопенко Н.С. та ін.) та технології переробки молока (Єресько Г.О., Шинкарик М.М., Ворощук В.Я. та ін.) та відсутність публікацій з архітектури об'єктів харчової промисловості.

Методика проведення експерименту. Стаття 7 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16 січня 2003 року №433-IV говорить про те, що одним із стратегічних напрямків інноваційної діяльності на 2003-2013 роки визначає високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості, в тому числі молочної галузі.[1. стор.86]

Промислова архітектура більше за інші види архітектури піддається впливу соціальних та економічних чинників, адже виробничі будівлі є безпосередніми учасниками процесів економіки.

Підприємства молокопереробної галузі працюють у жорсткому середовищі, враховуючи, конкуренцію, державне регулювання, соціальну значимість продукту, що випускається.[1. стор.86] У ході ринкових відносин споживача та виробників постійно виникають певні зміни кількості спожитої (збутої) продукції, що спричиняють відповідну реакцію підприємств, щодо потреби в збільшенні чи зменшенні обсягів виробленого товару.

Сьогодні основними характеристиками вітчизняної молокопереробної промисловості є наступне:

- вона належить до ресурсообмежених галузей;
- відрізняється виробництвом масового характеру;
- термін реалізації виробленої продукції є обмеженим. [5 стор.328].

За останнє десятиріччя діяльність молокопереробних підприємств визначається рядом кризових тенденцій, пов'язаних, насамперед, із наростаючим дефіцитом сировини, зростанням цін на молочну продукцію при одночасному зниженні платоспроможного попиту населення, формуванням несприятливої кон'юнктури світового ринку молокопродуктів [2 стор. 111].

При проектуванні молокопереробних підприємств основоположним чинниками є розміщення, стан та перспективи розвитку сировинної бази та ринку збуту продукції.

У зв'язку з розформуванням колективних господарств, було скорочено сировинну базу, що в свою чергу обмежило повернення до попередніх показників виробництва та унеможливило швидко «реанімацію» старих підприємств з потужностями, розрахованими на переробку обсягів сировини радянського періоду. Різне скорочення поголів'я великої рогатої худоби через нерентабельність його утримання призвело до розформування великих ферм та зменшення виготовлення якісної сировини. Від фермерських господарств радянського періоду, в основному, не залишилось нічого окрім фундаментів будівель, а побудова нових потребує значних капіталовкладень.

Негативні тенденції розвитку молочного скотарства призвели до суттєвого скорочення обсягів постачання сировини для промислової обробки. Так, за даними Держкомстату України, продаж молока та молочних продуктів переробним підприємствам за період 1990-2009 рр. скоротився практично вчетверо. Якщо в 1990 р. На молокозаводи потрапляло 73,6 % молока, виробленого усіма категоріями господарств, то в 2009 р. – тільки 40,2 %. [2 стор.112].

На конкурентоздатність галузі та її підприємств на зовнішньому та внутрішньому ринку впливає рентабельність виробленої продукції.

Якщо в 1990 р. виробництво всіх видів молочної продукції було високорентабельним то у 2000 р. – збитковим. Рівень збитковості молока

становив – 6,1 %. З початку 2002 р. спостерігається підвищення розвитку ринку молока. 2003 р. характеризується достатньо динамічним розвитком для ринку молочної продукції. Темпи зростання виробництва окремих молочних продуктів 2003 р. порівняно з 2002 р., становили від 12 % до 32 %. Середній рівень рентабельності виробництва незбираної молочної продукції на молокопереробних заводах становить 3-8 %. Виробництво сметани та сиру економічно вигідніше, ніж виробництво незбираного молока. Найбільш рентабельне виробництво дієтичної продукції: йогурту, ряжанки, кефіру [8].

Наприкінці 2009 р. – на початку 2010 р. фірма-переробник закупувала у виробника молоко вартістю 1 грн. 20 коп. за літр, а відпускна ціна пастеризованого молока упакованого в поліетиленовий пакет становила мінімум 5-6 грн за літр. Отже, кінцевий споживач отримувал літр молока за ціною 7 грн.[4 стор.266]. Це призвело до збільшення попиту на не розфасовану молочну продукцію, яка виробляється безпосередньо виробниками сировини кустарним способом.

Ще однією важливою проблемою, є фінансування молочної галузі. Враховуючи, що Національний банк України наклав обмеження на надання кредитів для юридичних осіб (в тому числі, і сільськогосподарських підприємств), то це створило передумови для виникнення кризових явищ в агропромисловому комплексі України, які пов'язані з браком оборотних засобів[3 стор.285].

Також вплинули на функціонування підприємств економічні кризи (серед яких світова криза 2009р.), які через зниження купівельної спроможності населення знизили попит на молочну продукцію на внутрішньому ринку.

Для реалізації виробничого потенціалу України зараз збільшується кількість продукції, що йде на експорт.

Основними причинами, які змушують молокопереробні підприємства України здійснювати подальше освоєння міжнародних ринків молочної продукції, є такі:

- по-перше, міжнародні ринки молочної продукції відкривають значні можливості для нарощування виробництва, збільшення доходів, отримання додаткових конкурентних переваг за рахунок ефекту масштабу;
- по-друге, вихід на зовнішні ринки дозволить диверсифікувати ризики як комерційного, так і політичного характеру;
- по-третє, освоєння зовнішніх ринків має стати стимулом впровадження міжнародних стандартів якості у процесі виробництва, переробки та реалізації продукції вітчизняної молочної галузі.[6 стор.6]

Але орієнтація виробництва на зовнішні ринки має свої ризики, про це свідчить раптова заборона Російської федерації не ввезення української

молочної продукції в 2006р. та заборона імпорту українського сиру в 2012р., що призвело до закриття українських підприємств.

Одним з важливих кроків до збільшення обсягів експорту вітчизняної продукції був вступ до Світової організації торгівлі в 2008 році.

Вступ України до СОТ поєднується як з певними перевагами для національної економіки (полегшення доступу до привабливих світових маркетингових ніш, вигоди для споживачів, підвищення глобального рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств), так і недоліками (необхідність зменшення рівня протекціонізму щодо національного ринку, можливість підвищення вартості життя громадян та зростання рівня безробіття)[7].

Отримані результати. Аналіз соціально-економічних передумов розвитку архітектури виробничих будівель показав, що в період з 1990р. по 2012р. виник ряд стресових ситуацій для промислових об'єктів, що призвели до зменшення прибутку від виробництва, зменшення ефективності роботи підприємства та навіть до закриття підприємств через їхню малу адаптивну здатність.

Виробничий об'єкт повинен бути виконаний так, щоб була передбачена можливість не тільки різкого зменшення обсягу виробництва, а й раптової потреби в збільшенні потужностей через появу нових ринків збуту. Підприємство, яке вчасно не заповнює вільний сектор ринку, ризикує втратити його та має шанс з часом бути скороченим або поглинутим корпорацією конкурентом, яка вчасно забезпечила потребу.

Висновки. Соціально-економічні умови, що склалися в нашій державі для молокопереробної галузі та й для харчової промисловості в цілому, викликають потребу у розробці підприємств, які б легко пристосовувалися до потреб ринку. Розробка та впровадження промислових підприємств з перемінною потужністю (підприємства динамічної адаптації) дасть можливість оптимально забезпечити потреби населення у певній продукції в умовах повної відповідності виробничої потужності підприємства його просторовій організації.

Література

1. Божидарнік Т.В., Божидарнік Н.В., Інноваційна діяльність підприємств молочної промисловості, як засіб підвищення конкурентоспроможності на ринку / Маркетинг і менеджмент інновацій, 2011, № 3, Т. 2, с. 85-89
2. Скопенко Н.С. Сучасні тенденції розвитку молочної галузі України / Вісник ЖДТУ № 2 (56) с. 110-114.
3. Скибина О. О. Факторы, влияющие на формирование молокоперерабатывающей отрасли в Украине / Вісник Хмельницького національного університету 2009, № 6, Т. 3, с. 284-286.
4. Цар Г. В. Основні тенденції та перспективи розвитку харчової промисловості в Україні / Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – вип. 20.13. с. 262-268.
5. Цар Г. В. Зарубіжний досвід здійснення інвестиційно-інноваційної політики у молокопереробній галузі / Вісник Хмельницького національного університету 2010, № 5, Т. 4. с. 328-330.
6. Щербина С. В. Зовнішньоторговельна політика України та її вплив на експортний потенціал молокопереробних підприємств. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2011_1/txts/Scherbina.pdf
7. Світова організація торгівлі (СОТ) – правова та інституціональна основа світової торговельної системи // Українська асоціація імпортерів та експортерів. – Режим доступу : <http://www.uaie.org>
8. Чабан Г.В. Молочна промисловість: стан, проблеми і перспективи / Г. В. Чабан // Економіка АПК. – 2003. – № 5. – С. 51-56.

Аннотация

В этой статье рассматривается состояние и проблемы молокоперерабатывающей отрасли пищевой промышленности Украины и определение потребности в формировании новых типов промышленных объектов с переработки молока.

Ключевые слова: пищевая промышленность, молокоперерабатывающая отрасль, промышленная архитектура, адаптация.

Abstract

This article discusses the status and problems of the dairy food industry of Ukraine and the identification of the need to create new types of industrial facilities with the processing of milk.

Keywords: food processing, dairy industry, industrial architecture, adaptation.